

De verfilming van *De Da Vinci Code* van Dan Brown kreeg van de filmredactie van het NRC-Handelsblad slechts één enkel aanbevelingsbolletje. Eén van de vijf, wel te verstaan, het absolute minimum! De redactie lijkt het als een missie te zien, om zich te plaatsen boven de populariteit van de historiserende thriller – immers: de waan van de dag! Hoe moeten docenten geschiedenis omgaan met de Dan Brown-hype: afkappen of oppikken? Schrijver van dit artikel pleit voor het laatste.

AD VAN KEMPEN

Manipuleer de Geschiedenis: schrijf een Bayeux Code

Studenten aan de Fontys Lerarenopleiding Tilburg beginnen hun opleiding tot leraar geschiedenis met een module Vakoriëntatie. De nadruk ligt op een 'speelse' benadering van het vak en op de 'ambachtelijke' vaardigheden van een historicus. Deze worden geoeftend aan de hand van beeldmateriaal: het Tapijt van Bayeux en prenten uit de tijd van de Nederlandse Opstand - met als verbindend thema de legitimering van de macht in de geschiedenis.

In het gedeelte Bayeux construeren studenten het verhaal op het wandkleed door een vraag en antwoordspel met de docent. Mijn mening en hun eigen voor-kennis zijn hier in principe niet belangrijk. Het gaat om het inzicht dat vragen leiden tot informatie; daarna tot betere, meer verfijnde, meer doeltreffende vragen en meer kennis.

Een tweede doelstelling is dat studenten inzien dat het geschiedenisverhaal dat de tijd overleeft, wordt bepaald door de overwinnaar, hier: Willem de Veroveraar op het slagveld van 1066.

Alle opdrachten voor studenten – de meesten hebben hun havo-eindexamen net achter de rug – hebben te maken met de manier waarop een historicus het verleden benadert.

Een greep:

- De student moet puzzelstukjes van het Tapijt van Bayeux in de juiste volgorde aan elkaar plakken en vervolgens weer verknippen (ordenen) in een aantal akten – waar liggen de meest dramatische wendingen in het verhaal, die door een regisseur kunnen worden gebruikt als pauzemomenten?

- De student moet zijn eigen Bayeux-fragment ontwerpen met behulp van een computerprogramma op een website Historic Tale Construction Kit (www.adgame-wonderland.de) waar personen, figuren en teksten kunnen worden gesleept naar een nog blanco tapijt – lachen!

- De student moet de blanco tekstballonnen van één pagina (te kiezen uit zes, door docent geselecteerd) uit het stripverhaal *Shane*, dat zich afspeelt in Engeland in de twaalfde eeuw, invullen alsof deze tekeningen betrekking hebben op het historische verhaal van koning Edward, Harald en Willem rond 1066.

- Tenslotte: de student moet kruipen in de huid van de verliezer op het slag-

veld van Hastings, Harald Godwinson. Hij moet Haralds eigen geschiedverhaal kunnen reconstrueren in een denkbeeldig 'tegentapijt', Het Wandkleed van Westminster.

Een opdracht die studenten niet leuk vinden, is het onderzoeken van een jeugdboek over het Tapijt van Bayeux: J.H Olsen, *De dwerg van Normandië*.

In principe zit de opdracht goed in elkaar: studenten leren dat ook een romanschrijver bezig is met zingeving en verbeelding. Maar de opdracht slaat niet aan, lees ik in reflecties. Ik vermoed toch dat dit te maken heeft met het boek zelf: een jeugdboek! Volgend jaar gaat dit eruit. Ik heb beter materiaal voorhanden: een historische thriller die op ieders lippen ligt, de pageturner van Dan Brown.

Vergezocht voor een college over het Tapijt van Bayeux? Zoek en je vindt aanknopingspunten, is het motto van Dan Brown zelf. Waarom zouden wij zijn lijn niet doortrekken? Op het Tapijt van Bayeux loopt een figuur rond, die de vader is van de oprichter van die geheimzinnige Priorij van Sion die in *De Da Vinci Code* zo'n grote rol speelt: Eustachius, graaf van Boulogne, vader van Godfried van Bouillon en Boudewijn I van Jeruzalem.

DR. AD VAN KEMPEN IS VERBONDEN
AAN DE FONTYS LERAREN-
OPLEIDING IN TILBURG.

Doelstellingen

- De student kan informatie over het Tapijt van Bayeux plaatsen in een nieuwe, gefingeerde context: zijn eigen historische constructie, hier genaamd de 'Bayeux Code'.
- De student kan door samenwerking zijn eigen bijdrage integreren in deze gezamenlijke Bayeux Code, die een geheel vormt, consistent is (geen tegenstrijdigheden bevat) en plausibel (geloofwaardig) is.
- De student kan de geboden samenhang in de Bayeux Code zien als een eigen interpretatie tussen vele andere mogelijkheden.
- De student kan de betrouwbaarheid en de representativiteit van de eigen Bayeux Code beoordelen, rekening houdend met zijn bijbedoelingen – het succesvol schrijverschap.
- De student kan aan de hand van de eigen Bayeux Code de ambachtelijke vaardigheden (of: werkwijze) van een historicus vergelijken met die van een historische romanschrijver, lettend op de punten van overeenkomst en de verschillen.

De werkwijze

Afhankelijk van de grootte van de jaargroep stelt de docent subgroepjes samen. Het subgroepje zet gezamenlijk stap 3: informatie zoeken, en stap 5: de studenten bepalen samen het iets, dat in code te vinden is als hoofdboodschap in het Tapijt.

Ieder lid van het subgroepje zet individueel stap 6: hij/zij zoekt twee platen die bewijsmateriaal aanleveren voor het iets – géén doublures zijn toegestaan.

Het subgroepje zet gezamenlijk stap 7: de studenten passen alle bewijsmateriaal in de ene codeboodschap.

Het subgroepje werkt de code uit in een document, schrijft de reflectie, eventueel voorzien van illustraties.

Beoordelingspunten van de decoder (docent)

Voor de gezamenlijke Bayeux Code de helft van het eindcijfer en voor de twee individuele bewijsfragmenten een kwart.

Let op

- verbeeldingskracht: originaliteit van de gevonden code;
- geloofwaardigheid: geen historische onjuistheden in de code;
- vertelling: een spannende en goed leesbare verwoording van de code.
- samenhang: inpassing van de individuele fragmenten, zonder tegenstrijdigheden.
- herkenbaarheid van de individuele bewijsfragmenten.

Voor de groepsreflectie over het werk als thriller-schrijver een kwart van het eindcijfer.

Let op

- verwerking in het betoog van de begrippen objectief, subjectief, suggestief;
- verwerking in het betoog van de doelstellingen van deze Bayeux Code opdracht

Het materiaal waarmee de codemakers werken

Antiquarisch zijn er nog heel wat boeken over het Tapijt te vinden waaruit plaatjes te halen zijn.

Onmiddellijk beschikbaar zijn beeldfragmenten op de websites www.battle1066.com en www.hastings1066.com en er zijn er meer.

Bij het artikel zijn een aantal fragmenten afgedrukt waarmee de studenten kunnen werken.

De opdracht van koning Edward aan Harald. Wie is die merkwaardige, grotere persoon achter Harald?

De mysterieuze vrouw Aelfgyva, met de geestelijke naast haar en de naakte, opgewonden man in de benedenrand. Heeft dit met jullie iets te maken?

De komeet van Halley en Haralds droom. Waarover droomde Harald?

De opdracht **Manipuleer het Tapijt: schrijf je eigen Bayeux Code**

Wil je een succesvol schrijver worden van historische thrillers zoals een Dan Brown? Hierna vind je alles wat je kan helpen op je weg naar succes.

De kassa rinkelt al, maar veel hangt af van je eigen inventiviteit. Het recept dat je leest, vereist creativiteit. En ook inzicht in de specifieke werkwijze van geschiedenissenkenner. Want dat inzicht heb je beslist nodig om een succesvol schrijver van thrillers, Discovery-documentaires en filmscripts te kunnen worden.

Dus om te beginnen lees je iets over de werkwijze van alle Dan Browns – nou ja, ... de meeste Dan Browntjes. Het 'geheime recept' op weg naar succes.

Daarna ga je die succesvolle werkwijze toepassen op het Tapijt van Bayeux. Je gaat een boek of filmscript schrijven over een geheime, gecodeerde boodschap die verborgen zit in die middeleeuwse bron. Je gaat dus net zo lang graven en wroeten, knippen en plakken in dat Tapijt tot je de code te pakken hebt.

Tot slot moet je opschrijven waarin je werkwijze als een Dan Brown nu verschilt van een geschiedenisleraar die het wél leuk vindt om spannende verhalen te vertellen, maar het gelijk toch zonde vindt om in dat mooie middeleeuwse Tapijt zoveel te wroeten en te knippen.

Het Discovery-recept

Wat is het geheim van Dan Brown? Waarom presteert de wielerploeg van Discovery Channel zo goed? Het geheim achter elke succesvolle historische thriller, film of documentaire

productie, is het werken vanuit een vast concept. Alle makers gaan te werk volgens dit vaste patroon. Wil je het leren? Lees dan de spelregels.

Stap 1

Zoek een historisch onderwerp dat past in een thema met een hoog mythisch, mystiek of fantasy-gehalte – grote kans dat je uitkomt in verre landen en vreemde culturen. Wie weet zelfs op Paaseiland. Maar ook dichterbij huis zijn veel spannende onderwerpen te vinden, bijvoorbeeld in de Prehistorie of in de Middeleeuwen, bij Keltische druïden, bij processen tegen ketters en Katharen, bij de mythen van Atlantis, de Ronde Tafel of de zoektocht naar de Graal.

Dus: zoek je eigen onderwerp met Voorwaarde 1: een hoog kippenvelgehalte.

Voorwaarde 2: het onderwerp moet passen in het thema van 'de verborgen boodschap': het bevat een geheime boodschap, die door de machthebbers en gevestigde wetenschappers wordt bestreden, verborgen of weggemoffeld.

Stap 2

Zoek bij dit onderwerp één historische bron die kan dienen als een centraal bewijsstuk. Dat mag een handschrift zijn, op perkament geschreven, maar liefst een attractief ogend, begrijpelijk plaatje: een schilderij, een gedenksteen, een miniatuur in een boek. Het mag natuurlijk ook een wandkleed zijn. Deze bron is je uitgangspunt, je kroongetuige. Al het andere wat je nu gaat doen is gericht op deze ene bron, je moederdocument.

Stap 3

Helaas, je moet er wel wat voor doen om rijk te worden: zoek historische informatie over jouw onderwerp en jouw moederbron.

Stap 4

Nu dan de moeilijkste stap: plaats jouw moederbron in een breder kader – een perspectief of context, noemen we dat. Dat doet elke historicus. Maar jij komt aanzetten met een perspectief waaraan de meeste historici niet meteen denken. Een voorbeeld: je plaatst Marco Polo's reizen in het Oosten in het kader van zijn speurtocht naar de profetische figu-

ren Gog en Magog – of naar de anti-poden, of naar Pape Jan.

Waarschuwing: vermijd de Marsmannetjes, graaf Dracula, het El Dorado en de Graallegende, want die zien we – geeuw! – al zo vaak langskomen.

Stap 5

Stel een prikkelende vraag aan je hoofdbron. En geef dan meteen jouw mogelijke oplossing: een alternatieve, spectaculaire verklaring, tegengesteld aan de gangbare verklaringen van de gevestigde historici. Wees gerust: je oplossing hoeft nog niet bewezen te zijn. Het is nog slechts een mogelijke oplossing of hypothese.

Presenteer je oplossing als: zou het niet zo kunnen zijn dat? Dit noemen we: de iets-oplossing.

Bij het voorbeeld van Marco Polo:

'Zou het misschien zo kunnen zijn dat zijn reizen niets te maken hebben met de verkenning van de zijderoute, maar juist met iets?'

Je raadt het al: die punten staan voor jouw kader, dat je bij Stap 4 hebt bedacht. Brrr ... kippenvel.

Stap 6

Zoek op andere plekken in je moederbron of in aanvullende bronnen naar alle andere mogelijke punten die aansluiten bij dat iets.

Je mag nu de remmen loslaten: zoek alle splintertjes, flarden en fragmenten die eventueel onderdeel kunnen vormen van jouw code.

Onwaarschijnlijk? Maakt niet zoveel meer uit! Mits je alles maar presenteert als: de feiten zijn veel ingewikkelder dan de leraren en historici ons willen laten geloven ... Bovendien: de lezer snapt het toch al niet meer. Maar hij is zo overstelpt met alle mogelijke weetjes dat hij jouw onnavolgbare feitenbrij toch niet meer kan ontrafelen!

Stap 7

Brei nu de rafeltjes aaneen: geef nu je oplossing, jouw oplossing. Dat is de code, waarin alle snippers, alle rafels, alle eindjes samenkomen. Het is je uiteindelijke verhaal over de verborgen betekenis van je document. Het is jouw weg naar roem en succes!

De toepassing

Schrijf nu een 'Bayeux Code' volgens het Discovery-recept met het stappenplan. Veel stappen zijn al voor jou gezet.

Stap 1

Is al voor jou gezet, want je gaat het hebben over het onderwerp:

– de Normandische missie in Christelijk Europa, toegespitst op de verovering van Engeland in 1066 en de rol van de Normandiërs bij de Kruistochten. Niet mystiek genoeg? Nou, maak er dan maar van: Het mysterie van Normandië – dat klinkt al beter!

Stap 2

Deze stap is ook al gezet.

Je bron is het Tapijt van Bayeux.

Je centrale bewijsstuk is de scène: hertog Willem licht zijn helm op om aan zijn mannen te laten zien dat hij ongedeerd is in de strijd: "Ik ben nog levend, en God is met ons!"

Vlak daarna zie je een naar Willem terugwijzende persoon, die in de bovenrand wordt aangeduid met de naam E.....TIUS. De rest van de borduurletters is verdwenen – vreemd ...

Stap 3

Zoek historische informatie over je bron.

(Die informatie over allerlei eigenaardigheden van de betreffende personen en de tijd krijgen de Tilburgse studenten al voor een deel van de docent. En verder zijn extra teksten beschikbaar.)

Stap 4

Is ook al voor je gezet: je plaatst de invasie van Engeland in 1066 in de context van de Kruistochten. Dus je gaat een verband zoeken tussen het Tapijt van Bayeux, de slag bij Hastings en de Kruistochten die later in de elfde eeuw gepredikt worden.

Voor alle duidelijkheid: dit verband is ook aantoonbaar aanwezig.

Normandiërs vochten in de elfde eeuw in de voorhoede van het Kruisvaardersleger. En de paus gaf ook echt toestemming aan Willem van Normandië om Engeland te veroveren. Het hele idee van een 'heilige oorlog' is mede hiervoor ontstaan.

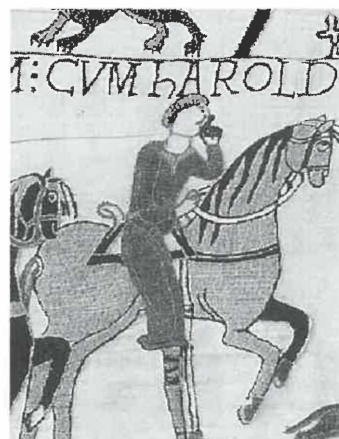

ETIUS wijst naar Willem, met een banier met pauselijk kruis in zijn hand. Waarom zijn de letters van zijn naam beschadigd?

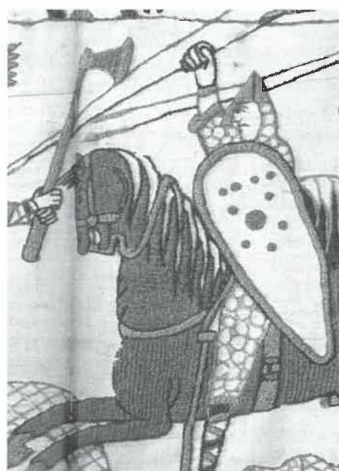
Hertog Willem licht zijn helm op om aan zijn mannen te laten zien dat hij ongedeerd is in de strijd: "Ik ben nog levend, en God is met ons!"

De spion in het paleis van Guido van Ponthieu. Wat hoort hij, wat gaat hij doorbrieven?

Harald wijst met zijn vinger naar zijn mond: "Ssst...!" Maar waarover wil hij zwijgen?

Normandische ruiters vallen de Angelsaksen aan. Wat betekenen de rare 'braille'-tekens op de schilden van de Normandiërs?

De Westminster Abbey. Wat betekent die hand van God?

Ook voor het VO?

Niet voor de onderbouw, daar is het verhaal op het Tapijt meer op zijn plaats. In de bovenbouw zou je leerlingen op deze manier kennis kunnen laten maken met het Discovery-recept voor de omgang met het verleden. Dus als extra opdracht, te gebruiken door een leraar die behoefte heeft aan plaatsbepaling van het eigen vak ten opzichte van de in het oog springende romantisering van de geschiedenis.

De doelen zouden kunnen zijn:

- a. De leerlingen kan de werkwijze van een schrijver van historische detectives/scripts uitleggen.
- b. De leerling kan deze werkwijze vergelijken met die van een schrijver van historisch verantwoorde geschiedenisboeken.

De opdracht:

Bedenk een passend, spannend verhaal over de vraag 'Wilden de Normandiërs in Engeland iets in handen krijgen, wat zij later tijdens de kruistocht in Jeruzalem nodig zouden hebben?

- Te beantwoorden met twee plaatjes naar keuze
- en met behulp van teksten van de docent.

Veel historici zeggen dat op het Tapijt van Bayeux ook echt de banier van de paus te zien is, als een soort voorloper van de Kruisvaardersvlag.

Stap 5

Stel je onderzoeksvraag met de iets-oplossing, die gaat over een verborgen betekenis van het Tapijt van Bayeux:

Vragen hierbij kunnen zijn:

- Was het de Normandiërs in 1066 misschien wel te doen om iets anders dan alleen de verovering van Engeland?
- Wilden de Normandiërs soms iets in handen krijgen dat daar verborgen lag?
- Dankten de Normandiërs hun uitzonderlijke, expansieve kracht in de elfde eeuw in Zuid-Italië, Sicilië, Jeruzalem misschien aan iets wat zij vonden in Engeland?
- Wilden zij vanwege dat iets enkele jaren later naar Jeruzalem gaan?
- Werden die ongetemde, heidense

De eettafel met bisschop Odo aan het hoofd. Waarom lijkt dit plaatje zo op Het laatste avondmaal? Waarna wijst de man links van Odo?

HAROLD REX INTERFECTUS EST.

Waarom staan de letters TUS EST zo opvallend afgezonderd? Vormen zij soms een anagram – omkering van letters? Waarna wijst een Normandiër met een gouden zwaard naar deze letters?

Vikingen in Normandië ineens de meest volgzame strijders van het Christendom vanwege iets wat de Paus hen beloofde?

– Wilde de opdrachtgever van het Tapijt, Odo de Conteville, de bisschop van Bayeux, vanwege dat iets in 1082 met al zijn geheime schatten naar Rome optrekken om de opvolger van paus Gregorius VII te kunnen worden?

Stap 6

Zoek op het Tapijt naar de bewijsstukjes (fragmenten) om dat iets aan te tonen. Je bent daar in principe vrij in. Je krijgt hier een aantal suggesties van plaatjes met figuren en symbolen die je kunt verwerken in je code. Om je op weg te helpen staat bij elk plaatje één onderzoeksvraag vermeld.

Stap 7

Stel je code samen. Noteer in een tekst hoe alles nu ineens op zijn plaats valt. Dit document bevat:

1. Een aantrekkelijk geschreven, spannend verhaal over de codeboodschap in het Tapijt.
2. Een toelichting van alle als bewijsmateriaal aangeleverd fragmenten, die passen in de codeboodschap.
3. Een reflectie over de werkwijze van de student als thrillerschrijver.*

* *Thrillerschrijver versus historicus: elk subgroepje geeft een antwoord op de vraag waarin de werkwijze van een Dan Brown of van een Discovery-filmer verschilt van de werkwijze van een historicus.*

Let bij de beantwoording op de manier waarop ieder groepslid zijn eigen fragmentje heeft ingebracht in het geheel, de gezamenlijke code.

Gebruik in het antwoord de begrippen objectief, subjectief, suggestief en de doelstellingen van deze Bayeux Code opdracht.